

**TALABALARDA DOSTON IJROCHILIGI MALAKALARINI
RIVOJLANTIRISHDA AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY USULLARDAN
FOYDALANISHNING AHAMIYATI**

Qidirniyazova Hamida Muxammetdin qizi

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali
Baxshichilik va dostonchilik ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada talabalarda doston ijrochiligi malakalarini rivojlantirish jarayonida an'anaviy va zamonaviy metodlarini uyg'un qo'llashning ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, doston ijrochiligining o'ziga xos xususiyatlariga ham qisman to'xtalib o'tiladi. Ayniqsa, xalq og'zaki ijodi an'analarini sof holda saqlashga katta urg'u beriladi.

Kalit so'zlar: doston ijrochiligi, xalq dostonlari, zamonaviy ta'lim, og'zaki ijod, talabalarning ijodiy faoliyati.

**ЗНАЧЕНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРАДИЦИОННЫХ И СОВРЕМЕННЫХ
МЕТОДОВ В РАЗВИТИИ НАВЫКОВ ИСПОЛНЕНИЯ ДАСТАНОВ У
СТУДЕНТОВ**

Кидирниязова Хамида Мухамметдин кизи

Нукусский филиал Государственного института искусств и культуры
Узбекистана Студентка направления «Искусство бахши и дастановедение»

Аннотация. В данной статье научно анализируется значение гармоничного использования традиционных и современных методов в процессе развития у студентов навыков исполнения дастанов. Также частично рассматриваются специфические особенности искусства дастанов. Особое внимание уделяется сохранению традиций устного народного творчества в их аутентичном виде.

Ключевые слова: исполнение дастанов, народные эпосы, современное образование, устное народное творчество, творческая деятельность студентов.

**THE IMPORTANCE OF USING TRADITIONAL AND MODERN METHODS
IN DEVELOPING STUDENTS' EPIC PERFORMANCE SKILLS**

Qidirniyazova Hamida Mukhammadin qizi

Nukus Branch of the Uzbekistan State Institute of Arts and Culture
Student of the “Bakhshi and Epic Studies” program

Abstract. This article provides a scientific analysis of the significance of harmoniously combining traditional and modern methods in the process of developing students’ skills in epic (doston) performance. It also briefly addresses the distinctive features of doston art, with special emphasis on preserving the traditions of oral folk creativity in their pure and authentic form.

Keywords: epic performance, folk epics, modern education, oral creativity, students’ creative activity.

Xalq og‘zaki ijodi asrlar davomida xalqning dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari va ma’naviy tafakkurini o‘zida mujassam etgan bebaho merosdir. Dostonchilik esa ushbu og‘zaki an’ananing eng yuksak namunasi. Shu bois, oliy ta’lim tizimida talabalarda doston ijrochiligini o‘rganish jarayoni nafaqat ijro mahoratini, balki milliy o‘zlikni anglash va ma’naviy tafakkurni rivojlantirish vazifasini ham bajaradi. Zamonaviy ta’lim sharoitida doston ijrochiligi darslari an’anaviy o‘qitish usullarini zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirishni talab qiladi. Bu, o‘z navbatida, talabalarni matni yod olishga, mazmuni his qilish, ifodali talaffuz, ovoz nazorati, sahna holatni yaratish kabi ko‘nikmalarga o‘rgatadi. Bugungi kunda bu tizimdan foydalanish talabalarga milliy uslub, ohang, obraz yaratish, improvizatsiya kabi an’anaviy elementlarni chuqur o‘zlashtirish imkonini beradi. Chunki doston ijrochiligi shunchaki matni yod olish emas, balki ruhiy holatni yetkazish san’atidir.

Xalq dostonlarida epik tasvir, ko‘pincha nasr (so‘z) bilan, lirik kechinmalar she’r va musiqa orqali ifodalanadi. Shuning uchun ham dostonlarning ahamiyati beqiyos va boqiydir. Ular asrlar osha shu kunlargacha saqlanib, yashab, yanada sayqal topib xalqimiz hayotida muhim o‘rin egallab kelmoqda. Doston so‘zining lug‘aviy ma’nosiga e’tibor beradigan bo‘lsa, qissa, hikoya, ta’rif, sarguzasht ma’nolarini anglatadi. U keng tarqalgan etnografik-etnopedagogik janr bo‘lib, xalqning ma’naviy-maishiy qiyofasi, kurashi, axloqiy-estetik qarashlari, adolat, ozodlik, tinchlik, vatanparvarlik, insonparvarlik, xalqparvarlik, millatparvarlik, do‘stlik, odob, axloq kabi tarbiyaviy sifatarni targ‘ib etadi. Dostonlarda komil shaxs tarbiyaviy sifatleri umumlashgan holda beriladi. Insoniylikning eng ulug‘ sifatleri ma’lum darajada bo‘rttiriladi. Shuning uchun tinglovchida doston qahramonlaridan o‘rnak olish hissi tug‘iladi va shu asosda ta’sir etadi. Doston juda ulkan va murakkab, noyob xazina

bo‘lib, uning yaratilishi va sayqal topishida ajdodlarmizning beminnat va ulkan mehnati sarflangan[1].

Baxshi va uning doston ijro etish usullari bilan bog‘liq o‘zgarishlarni o‘rganish hamda ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilish hozirgi tarixiy-folklor jarayonlar dinamikasi va postfolklor hodisalarining o‘ziga xos xususiyatlarini ko‘rsatishda muhim ahamiyat kasb etadi. Zero, bugungi jonli ijro bilan bog‘liq so‘nish jarayonlari baxshichilik san‘atining an’anaviy ijro usullarini o‘zgartirib, yangicha talqinlarni yuzaga keltirmoqda. Hozirgi kunda dostonchilik respublikamizning ayrim hududlarida so‘nib bormoqda, biroq Janubiy O‘zbekiston vohasida ijro shakllari o‘zgargan holda davom etmoqda. Bunday holatlar folklordagi individual va jamoaviy ijro mutanosibligining buzilishiga olib kelgan. Baxshilar dostonchilik an‘anasi doirasida dostonlarni ijro etishga harakat qilsalar-da, bugungi adabiy-madaniy muhit ta‘sirida ularda mualliflik hissi, an’anaviy doston matnlariga ijodiy yondashuv tuyg‘usi shakllanmoqda.

Epik ijro bilan bog‘liq bunday o‘zgarishlar esa baxshilarning o‘zlari kuylayotgan dostonlarga bilib-bilmay o‘zgartirishlar kiritishiga, natijada doston matnlarini murakkablashtirish va buzilishiga, ijroda esa sun‘iy, yasama dostonlarning paydo bo‘lishiga sabab bo‘lmoqda. Chunki baxshining xotirasida mavjud epik bilim ijtimoiy-madaniy omillar bilan uyg‘unlashib, u ijro etayotgan doston matnlariga muayyan darajada ta‘sir ko‘rsatadi. Bu esa tabiiy ijodiy jarayonning ajralmas qismidir[2]. Haqiqatan Z. Hayitov ta‘kidlaganidek, doston ijrochiligi jarayonida baxshi shaxsining ijodiy tafakkuri, estetik didi va xalq og‘zaki ijodi an‘analariga sodiqligi muhim o‘rin tutadi.

Zamonaviy ta‘lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalar (multimedia vositalari, audio-video tahlillar, interaktiv mashg‘ulotlar, sahna mashqlari) talabalarning doston ijrochiligiga qiziqishini oshiradi. Masalan, doston matnlarini ovozli formatda tinglash, professional ijrochilar videolarini tahlil qilish, ovoz va talaffuzni sun‘iy intellekt asosida baholash tizimlari talabalarning o‘z ijrosini takomillashtirishga yordam beradi. Bundan tashqari, rol o‘yinlari, ijodiy performanslar, sahnaviy improvizatsiyalar orqali talabalar o‘zlarini nafaqat ijrochi, balki doston muhitining ishtirokchisi sifatida his qiladilar. Bu metodlar o‘qituvchi va talaba o‘rtasida interaktiv munosabatni shakllantirib, ijodiy fikrlashni rag‘batlantiradi. Talabalarda doston ijrochiligi malakalarini shakllantirishda an’anaviy va zamonaviy usullarning uyg‘un qo‘llanilishi ta‘lim jarayonining sifatini oshiradi. An’anaviy metodlar milliy merosni asrab-avaylashga, zamonaviy yondashuvlar esa uni

zamonaviy auditoriya uchun jozibali shaklda taqdim etishga xizmat qiladi. Shu bois, ta'lim jarayonida ustoz-shogird an'anasi, multimedia darslari, raqamli platformalar va ijodiy laboratoriyalarni birlashtirish doston ijrochiligining yangi pedagogik modelini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Panjiyev Q. O'zbek xalq qo 'shiqchilik ijodi tasnifi (Doston ijrochiligi) //Nordic_Press. – 2024. – T. 2. – №. 0002.
2. Hayitov Z. Doston ijrochiligi (baxshichilik): o'quv-uslubiy qo'llanma. – Toshkent: Yunus Rajabiy nomidagi O'zMMSI, 2021.
3. Alfiya, Q. (2023). Milliy Musiqa San'ati Va Yoshlar Tarbiyasi. *Journal of Creativity in Art and Design*, 1, 16-20.
4. Nazarbaevna, Q. A., & Serjanovich, K. S. (2024). The Importance of Scenario in Cultural Events. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4, 259-262.
5. Rinatovna, E. G. (2024). NATIONAL TELEVISION SERIES OF UZBEKISTAN: ACHIEVEMENTS AND SHORTCOMINGS. *Inter education & global study*, (10), 482-492.
6. Kalkanatov, A. (2023). PROFESSIONAL QUALIFICATION OF THE MANAGER IN THE CULTURAL FIELD. *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*, 2, 19-23.
7. Ганиева, Э. Р. (2018). Особенности эстетического восприятия кино в условиях новой цифровой реальности. In *Научный форум: Филология, искусствоведение и культурология* (pp. 24-30).
8. Ganieva, E. R. (2022). Genesis and Evolution: From Multi-Part TV Film to TV Series. *International Journal on Integrated Education*, 5(4), 286-290.
9. Ganieva, E. R. (2015). Prospects of development and modernization of cinema reproduction channels in Uzbekistan. in the world of science and art: questions of Philology, art criticism and cultural studies. no. 43.
10. Rinatovna, E. G. (2024). NATIONAL TELEVISION SERIES OF UZBEKISTAN: ACHIEVEMENTS AND SHORTCOMINGS. *Inter education & global study*, (10), 482-492.
11. Yuldasheva, M., & Qolqanatov, A. (2022). O 'ZBEKISTONDA MUZEY MENEJMENTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH XUSUSIYATLARI. *Oriental art and culture*, 3(1), 254-260.

12. Kholmuminov, M., & Qolqanatov, A. (2021). The Formation of the First Libraries in Uzbekistan and the Role of Increasing the Cultural and Educational Awareness of the Population. *image*, 4(12), 146-151.
13. Yuldasheva, M. B., & Qolqanatov, A. N. (2024). Kadrlar potentsiali ijtimoiy-madaniy sohada tashkilot faoliyati samaradorliligini oshirishshning yetakchi omili sifatida. *Inter education & global study*, (8), 58-68.
14. Shermanov, E. (2024). Talabalarning madaniy daxldorlik fazilatini sun'iy intellekt vositasida o'qitish texnologiyalari. *MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI*, 1(8).
15. Saidovich, J. S., Uralovich, S. E., Kurbanov, A., & Erkinovna, A. N. (2022). The role of cinema in the system of education.
16. Юсупалиева, Д. К., & Жумаев, С. С. (2021). Дошкольное образование в Узбекистане: тенденции и современное состояние. *Молодой ученый*, (22), 492-495.
17. Юсупалиева, Д. К. (2021). СОТРУДНИЧЕСТВО УЗБЕКИСТАНА СО СТРАНАМИ АЗИИ. *Новые импульсы развития: вопросы научных исследований*, (1), 255-259.
18. Yusupaliyeva, D. Q. (2024). NOMODDIY MADANIY MEROSNI MUHOFAZA QILISH, ASRASH VA TARG'IB ETISH MASALALARI. *Inter education & global study*, (4 (1)), 334-342.
19. Юсупалиева, Д. К. (2015). Некоторые страницы деятельности региональных телевещательных компаний в Узбекистане. *Культура. Духовность. Общество*, (17), 34-38.
20. Юсупалиева, Д. К. (2017). Телевидение Узбекистана как источник духовно-нравственного обновления общества. *Апробация*, (1), 100-102.
21. Юсупалиева, Д. К. (2017). Некоторые аспекты становления и развития телевидения Узбекистана. *Апробация*, (1), 103-106.
22. Юсупалиева, Д. К. (2020). Основные особенности политической системы общества. *Молодой ученый*, (46), 520-522.
23. Юсупалиева, Д. К. (2020). Основные направления политики Республики Узбекистан в отношении Европейского Союза. *Молодой ученый*, (40 (330)), 186.

24. Юсупалиева, Д. К. (2020). Сущность политического прогнозирования. *Молодой ученый*, 46, 522.
25. Юсупалиева, Д. К. (2020). История журналистики Узбекистана. *Modern Science*, (2-1), 330-334.
26. Kolkanatov, Asilbek. "IFTIKHORI TIMSOLI TUMOR BRANCH." *JOURNAL OF HEALTHCARE AND LIFE-SCIENCE RESEARCH* 2 (2023): 67-69.
27. Nazarbai, Kolkanatov Asilbek. "NEW VOICE IN UZBEK DIRECTION." *Journal of Innovation, Creativity and Art* 2 (2023): 65-70.
28. QOLQANATOV, Asilbek. "MA'DANIYAT VAZIRLIGI VA MADANIYAT MARKAZLARI: TARIXIY TARAQQIYOT JARAYONLARIDAN." *News of UzMU journal* 1.1 (2024): 1.
29. Abatbaevna, Saparbaeva Gulshira, and Qolqanatov Asilbek Nazarbaevich. "History of the Development of Spiritual and Educational Processes in Karakalpakstan." (2023).
30. Kalkanatov, Asilbek, Shahabatdin Makhmatdinov, and Islam Urazbaev. "Activities of new Karakalpakstan cultural centers: Reform and analysis." *Art and Design: Social Science* 3.1 (2023): 1-4.